

Adressavisen 21.4.45

Victor Mogens om krigen i Norge.

Vestmaktene hadde planlagt et angrep på vår kyst den 23. mars 1940. Tyskland hadde den største interesse av å bevare vår nøytralitet. Vi er forrådt! Det var det største vanvidd i vår historie å oppretholde krigstilstanden mot Tyskland.

II

Hvorfor er jeg kommet hit opp i studio i Oslo for å si alt dette? Vil noen påstå, at jeg nytter den gitte situasjon til å etter å ha minnet meg i eteren? Da kjenner de meg dårlig. Eller tror noen, at jeg har latt meg kommandere hit opp? Da kjenner man meg enno dårligere. Det burde være klart for alle som kan tenke, at jeg forlengst kunde gjeninn tatt den plass ved mikrofonen, som jeg hadde i ti år, hvis jeg hadde villet. Men jeg har ikke villet. Jeg har ikke villet framkomme med min bedømmelse av begivenhetene på denne måte, så lenge en eneste landsmann stod i kamp etter en befaling som soldater hadde å lystrø. Jeg vilde ikke, fordi jeg ikke vilde bevare dem troen, fordi jeg visste, at deres kamp-ånd var vår nasjons høyeste aktivum i denne fornedrelets tid, selv om det skar meg i hjertet å vite, at disse våre gutter satte sine liv inn for en sak, som ikke er vår.

Er det for å si noe så upopulært jeg er kommet hit opp i studio? A nei, jeg kunde noye meg med det redskap jeg har i mine trykte publikasjoner til å utbrede upopulære meninger for et folk, som ikke vil tro sine egne øyne. Når jeg står her er det for å si et ord til landsmenn over alle fronter og alle partigrænser, et ord som må sies etter den kunngjøring vi i går fikk fra London. Det meldtes oss først, at den norske overkommando — etter vestmaktens siste forræderi mot oss — hadde innstilt flendtlighetene med kongens og regjeringens samtykke. De engelsk-fransk-polske hjelpetropper trakk seg tilbake og overlot våre folk til sin skjebne uten tilstrekkelige mengder av ammunisjon og fly til å fortsette kampen mot den tyske overmakt, for å sitere kommunikatet. Det er vi vant til. Men så heter det, at etter den siste kamp for Polen eller mot nazismen eller for den britiske malmhavn Narvik eller hva no regjeringen trodde at den lot våre gutter kjempe for, er avblåst, så skal — heter det videre — nordmennene delta i kampen på andre fronter, og

det antydes, at Norge bare «inntil videre» er oppgitt som kriegsskueplass. Der er altså utsikt til å få enno flere byer lagt i ruiner. Inntil videre er kampen forlæst utenfor landets grenser. Det må bety, at norske soldater skal fraktes som leletropper til Frankrike, og at norske slofolk skal ofres i den farligste krigsart. Mot dette vanvidd har jeg bedt om å få reise en protest, som når over hele landet. Jeg vil si til dere gode landsmenn, utenfor det hittil okkuperte område, ja, jeg kan si alle utenfor Oslo følgende: Vi her nede har hatt en følelse av at dere utenfor, som mer eller mindre

har hatt kampen inn på livet av dere, ikke har forstått, at vi også har hatt vår temmelig harde kamp å bestå. Dere har ikke villet innse, at enkelte av deres landsmenn her nede, som i kraft av sin stilling og sin ansvarsfølelse har vært nødt til — i almenhetens interesse — å pleie forhandlinger med okkupasjonsmakten for å redde hva reddes kan og gjøre forholdene så levelige som mulig, at disse landsmenn utelukkende har vært drevet av fedrelandskjærlighet og pliktroskap. Jeg vet, at denne oppførende gjerning til og med har vært betegnet som landsforræderi. Og jeg vet, at jeg selv i dette øyeblikk utsetter meg for den samme forsmædelse, når jeg gir dere denne forskriking:

Bortsett fra sympatier og antipatier, bortsett fra ønsket om at den ene eller den annen av stormaktene skulde vinne krigen, må man fra et 100 pct. norsk standpunkt si,

at det var det største vanvidd i vår historie å oppretholde krigstilstanden med Tyskland, ofre norske verdier og norsk blod i en fortsatt krig, etter at de såkalte hjelpetropper hadde trukket seg tilbake og oppgitt hele Sør- og Mellom-Norge. Vi hadde i det øyeblikk ingen norsk interesse å kjempe for — ti det er ingen norsk interesse å sikre Narvik for England — og vår nasjonale ære var reddet i større monn enn de riddere av det brukne gevær, som i det siste har vært våre makthavere, hadde rett til å vente.

Dere — tillater vi oss å si — dere som så lenge har drevet deres klassepolitiske og partipolitiske spill med dette folk, dere, som ut fra en unasjonalt innstilling, en feig mistenksomhet og de nasjonale krefter i folket hadde gjort det forsvarslost, dere tillater dere å sette hele den norske nasjons framtid inn på et så usikkert kort som vestmaktens seier. Det er ikke bare vanvidd, det er den største forbrytelse som er begått mot dette tålmodige og seintente folk.

Og vi har tenkt mer i denne tid, da vi har vært tause. Vi har spekulert på hvordan i all verden det har vært stelt med fornuften og logikken, på den annen side av fronten. Hvis De, herr Nygaardsvold, hadde sluttet fred etter Deres hjelpetroppers glimrende tilbake-tog fra Andalusen og Namsos, kunde De da tenkt Dem, at de makter, som hadde fått oss inn i krigen og hadde lovet oss hjelp av all sin kraft, at de ved freds slutningen vilde behandlet oss dårlig, fordi vi oppgav et felttog, som de selv hadde oppgitt? Tror De at de vilde beholde hele vår handelsflåte, når de hadde seiret i sin kamp for de små nasjoner, for retten og rettferdigheten? Nei, så galt trodde De vel ikke om dem. Men når De allikevel fortsatte krigen mot Tyskland, regnet De ikke da et øyeblikk med den mulighet, at

Tyskland kunde bli seierherre? Og tenkte De ikke på, at en fortsatt krig vilde stille Deres land ugunstigere ved fredsforhandlingene? Med andre ord: Hva mente De å oppnå for Norge ved å fortsette krigen etter 2. mai? Det spørsmål vil De en gang bli nødt til å svare på, hvis De har mot til å stille Dem til regnskap.

Det var den 2. mai hjelpetroppene løp ombord på sine skip i Andalsnes. Den 9. juni, i går, to måneder etter krigens utbrudd, innskipet de, siste blandede tropper seg i Narvik og overlot sine norske kampfeller til sin skjebne. Vi fikk denne tragiske, men lenge imøtesette meddelelse samtidig som vi fikk vite at kongen, kronprinsen, statsministeren og andre regjeringsmedlemmer sammen med stortingets første-president var havnet i England. Altså: overkommandoen i Nord-Norge hadde kapitulert, våre statsmakter var flyktet ut av landet, men fremdeles skulde der ikke sluttet fred, Norges deltagelse i Englands kamp skulde fortsettes, het det, men deltagelsen skulde forlegges «utenfor landets grenser». Dette meddeles oss i en proklamasjon, som kommer over Sverige, det gjentas i radioen fra London, som gir oss gleden av å høre «Ja, vi elsker» i intim tilknytning til den polske nasjonalsang — formodentlig for å minne oss om hvorfor vi har ofret byer og blod i denne krig. Men vi her nede sier:

her opphører all fornuft, og ethvert resonnement er overflødig. Det er rimelig og naturlig, at denne umulige situasjon har framkalt engstelse og forvirring i folket, ti selv ikke de vise fedre på Eidsvoll hadde forutsett en situasjon som den vi no er opppe i. Men

det som det no gjelder er å bevare fatningen og av alle krefter ta fatt på landets gjenoppbygging i tillitfullt samarbeid. La våre fedre, som for over 100 år siden reddet vår frihet og reiste vårt land fra nødår og krigsår, være vårt forbilde. No ligger det til oss å nyskape forholdene. Det er vi som, no må gripe aktivt til. Det er vi, som no må ta fatt på alle områder, det økonomiske og kulturelle, i forvaltning og styre og bygge opp det nye.

Jeg har bedt om å få denne halvtime i radio, også fordi jeg tror det vilde være nyttig å få brakt litt klarhet i forholdene. Man vil kanskje spørre med hvilken rett jeg har tatt ordet. Jeg vil svare: med den rett som enhver nordmann har, som med engstelse ser på utviklingen, og som tror å kunne se en veg innenfor vår forfatnings ramme. Min stilling som Fedrelandslaget formann skulde ikke gjøre det mindre naturlig at jeg tok ordet i denne stund. Denne organisasjon, som er skapt av dette Arhundrets to største nordmenn, Chr. Michelsen og Fridtjof Nansen, har alltid vært ledet i disse to patriotske ånd, det har alltid vært i pakt med det unge og sterke i vårt folk og i tiden, og det har alltid søkt å samle de nasjonale og byggende krefter i nasjonen uten tanker om egen vinning. Men jeg taler ikke her min organisasjons sak og aller minst min egen sak. Jeg taler Norges sak.

Leve Norge!

101864

som en 8 dagers tid før påske så Kare Andersen fra Svorkimo en hoggorm som var fremme og solte seg i Skjstakittmarka i Meld-

tig fagmann gått bort, H og derfor god med ham å gjøre. Han Etterlater seg et godt minne.

Bergård Trondhe Margide Elisabet Styrrma ogve La Georg i Letnes, Karlsen sen MA tillarbe Gynnlic Johan begge 7 Hilmar begge 7 Gurvike ten i 7 Karl O sen, b Trygve nets 57 helm. gaard Trondh heim, 1 helm. Wands nes. — Jessie niker i begge Angell Trond Rasmu vik, O Sannes Trond Frang. begge sen M Stjorn

Dom nepres Vår Gener: Fetter: Møte: tær H Bakl Pastor sang: Hlen: nepres Lad: Sokne Pastor De Pastor tensan Fjell Skolet Brat Res. k slikve Ldal Rosen

Andre Tro: Vår F Kl. 15 nas h kirke: Feil 10.30. tistkir stor F Frik kalet Lærer Bap tenber Met Trygv Pastor Kin ening: 18: M Før sen: i og En Film 18.30 hus o Fre mote 18.30: